

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Кафедра громадського здоров'я та медико-біологічних основ фізичної
культури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту фізичної

культури Михайло ЛЯННОЙ

(підпис)

» 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ МЕДИКО-САНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 014 Середня освіта (Фізична культура)
(шифр і назва)

освітня-програма Середня освіта (Фізична культура) другий (магістерський) рівень
(назва)

Мова навчання: українська мова

Погоджено науково-методичною
комісією

НН інституту фізичної культури

Протокол № 1

« 30 » серпня 2024 р

Голова: Людмила МОРОЗ

к.п.н., доцент

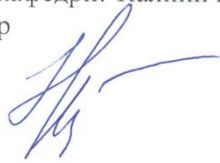
Суми - 2024

Розробники: Калиниченко Ірина Олександрівна – д.мед.н., професор,
завідувач кафедри громадського здоров'я та медико-біологічних основ
фізичної культури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри
громадського здоров'я та медико-біологічних основ фізичної культури

Протокол №_1_ від «_29_»_серпня_2024 р.

Завідувач кафедри: Калиниченко Ірина Олександрівна, доктор медичних
наук, професор

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized initials and a surname, likely belonging to Irina Oleksandrivna Kalynichenko.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Освітній ступінь: магістр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		2-й	2-й
		Лекції	
		22 год.	2 год.
		Практичні	
		26 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		102 год.	138 год.
		Консультації:	
		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи медико-санітарної підготовки» складено на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (Фізична культура) підготовки другого (магістерського) рівня галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура).

Мета навчальної дисципліни – забезпечити формування таких компетентностей, які дозволять ефективно реалізовувати державні завдання щодо зміцнення і збереження здоров'я населення, проектувати технології здоров'язбереження, не лише на основі знань професійного спрямування, але і уявлень про надання домедичної допомоги, оволодіння якою досягається, насамперед, шляхом конкретного ознайомлення і практичного опанування елементів знань і навичок військового медика.

Завдання:

- ✓ ознайомити студентів з основами медичних знань, основами військової гігієни, особливостями надання першої допомоги, основами епідеміології, профілактики інфекцій

- ✓ формувати компетентностей щодо здатності усвідомлення соціальної значущості майбутньої професії, здатності ефективно діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права та; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, володіння базовими знання з основ медичних знань, принципів організації надання домедичної допомоги,

- ✓ здатності до пропагування та реалізації навичок здорового способу життя, проектувати технології здоров'язбереження.

- ✓ сформувати компетентності щодо здатності застосовувати сучасні методи й освітні технології у фізичному вихованні для розвитку професійно важливих фізичних і психофізичних якостей у представників різних спеціальностей для реалізації професійно орієнтованої моделі організації фізичного виховання.

✓ оволодіти базовими знання з основ медичних знань, принципів організації надання домедичної допомоги.

У результаті вивчення навчальної дисципліни магістрант оволодіває такими **компетентностями**:

✓ здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі освіти, пов'язані з предметною спеціальністю «Фізична культура», що передбачає проведення досліджень, здійснення інновацій, і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, професійно-технічної освіти

✓ здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків;

✓ здатність формувати розуміння теоретико-методичних основ фізичного виховання різних груп населення, проектувати технології здоров'язбереження, розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, гігієнічних основ діяльності у сфері фізичної культури

Передумови для вивчення дисципліни

Для ефективного вивчення навчальної дисципліни важливим є опанування такими дисциплінами: анатомія людини, фізіологія людини, вікова психофізіологія, спортивна фізіологія, гігієна, метрологічний контроль та психофізіологічні дослідження.

Результати навчання за дисципліною

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати:

✓ Знати сучасні концепції гармонійного рухового, функціонального,

✓ Володіти сучасними методами та інноваційні освітніми технологіями для розвитку професійно важливих фізичних і психофізичних якостей у представників різних спеціальностей

✓ технології здоров'язбереження, розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей,

✓ гігієнічні основи діяльності у сфері фізичної культури;

✓ сучасні концепції гармонійного рухового, функціонального, інтелектуального та духовного розвитку людини;

- ✓ гігієнічні методи діагностики функціонального стану організму спортсмена;
- ✓ основні порушення в діяльності організму

вміти:

- ✓ володіти навичками аналізу, систематизації та оцінки передового педагогічного досвіду фізичного виховання для подальшого використання на практиці його найкращих напрацювань і основних концепцій;
- ✓ використовувати адекватні засоби та форми занять з учнівською молоддю відповідно до вікових, статевих, морфофункціональних показників учнів, мотивації і рівня їх підготовленості, індивідуальних потреб, адаптаційних можливостей, здібностей та інтересів;
- ✓ проводити антропометричне обстеження;
- ✓ застосувати методи та засоби діагностики функціонального стану організму дітей, підлітків та молоді;
- ✓ використовувати висновки медичного огляду для організації освітнього процесу з фізичного виховання в умовах закладів освіти (у тому числі для учнів із відхиленнями у стані здоров'я)
- ✓ надати першу допомогу при травмах та гострих патологічних станах.

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
В	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких не значна

С	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
Д	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
Е	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
F	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
FX	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу

Розподіл балів

Поточний контроль													Сума	Підсумковий (залік)	Загальна сума (бали)
Розділ 1						Розділ 2									
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	T1.6	T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	T1.6	T1.7			
Поточний контроль															
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	65		
Контроль самостійної роботи															
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	5	5	35		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, тести, реферати, розрахункові роботи, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, завдання на лабораторному обладнанні, інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ 1

Тема 1.1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки. Завдання медичної підготовки. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру, їх медико-санітарні наслідки. Перша медична допомога в екстремальних і бойових умовах. Первинний огляд постраждалого.

Класифікація надзвичайних ситуацій. Види медичної допомоги у системі ДСМК. Поняття домедичної допомоги в екстремальних умовах мирного часу та бойових умовах. Домедична допомога в екстремальних умовах як навчальна дисципліна, її актуальність, зміст. Поняття домедичної допомоги в екстремальних умовах (мирного часу та бойових умовах). Правові аспекти надання домедичної допомоги. Місце та обсяг надання домедичної допомоги у бойових та небойових умовах. Огляд місця події в небойових умовах, забезпечення особистої безпеки, визначення кількості постраждалих і ймовірної причини їх ураження, виклик ШМД та інших рятувальних служб у небезпечній ситуації, залучення випадкових свідків до організації надання домедичної допомоги. Контакт з постраждалим.

Тема 1.2. Види ушкоджень в бойових умовах. Засоби індивідуального медичного оснащення та особистої безпеки військовослужбовця. Особливості оцінки місця події в бойових умовах. Розподіл поля бою на сектори. Алгоритми надання домедичної допомоги в секторах обстрілу та укриття. Проведення первинного огляду. Огляд за алгоритмом САВСДЕ. Визначення рівня свідомості за шкалою APVU. Поняття про термінальні стани. Клінічна смерть, її ознаки. Абсолютні та відносні ознаки біологічної смерті. Техніка натискань на грудну клітку. Технологія серцево-легеневої реанімації згідно із протоколом Європейської ради реанімації 2015 року. Тривалість серцево-легеневої реанімації, ознаки, які вказують на її ефективність та можливість припинення. Помилки та ускладнення, які виникають під час проведення серцево-легеневої реанімації. Правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації.

Тема 1.3. Порушення прохідності дихальних шляхів. Перша медична допомога. Анатомо-фізіологічні особливості дихальних шляхів. Причини непрохідності дихальних шляхів. Ознаки повної і часткової непрохідності дихальних шляхів. Техніка забезпечення прохідності дихальних шляхів (закидання голови; виведення нижньої щелепи; введення носо-, ротогорлових повітроводів). Особливості видалення стороннього тіла з дихальних шляхів. Техніка штучної вентиляції легень (рот до рота, рот до

носа, рот до лицевої маски, мішком АМБУ). Гострі порушення дихання в бойових умовах. Пневмоторакс: види, ознаки, перша медична допомога. Переведення пораненого (постраждалого) у стабільне положення.

Тема 1.4. Кровотечі і методи їх зупинки. Причини й ознаки зовнішньої кровотечі. Поняття про критичну зовнішню кровотечу. Техніка зупинки зовнішньої кровотечі: тиск на рану, тампонування рани, тиснуча пов'язка (ізраїльський бандаж), підняття кінцівки. Кровоспинні засоби на марлевій основі, техніка застосування. Показання і техніка накладання різних видів джгутів та імпровізованих закруток. Причини й ознаки внутрішньої кровотечі. Перша медична допомога при внутрішній кровотечі. Поняття про колапс і шок, причини їх виникнення, розпізнавання і надання першої медичної допомоги.

Тема 1.5. Види ушкоджень у бойових і небойових умовах. Перша медична допомога при пораненнях, переломах, вивихах, розтягах. Причини та ознаки ран м'яких тканин, проникаючих і непроникаючих ран черепа, грудної клітки, живота. Особливості бойових поранень. Протекція ран накладанням пов'язок. Техніка накладання пов'язок при пораненнях черепа, ока, вуха, нижньої щелепи. Поранення грудної клітки. Пневмоторакс: види, ознаки, перша медична допомога. Особливості накладання пов'язок при проникаючих пораненнях живота. Накладання пов'язок при наявності стороннього тіла в рані. Причини та ознаки травм голови, хребта і тазу.

Тема 1.6. Види травм кінцівок (переломи: відкриті і закриті, розтягнення зв'язок, вивихи), причини та ознаки. Абсолютні ознаки переломів. Транспортні катастрофи. Класифікація та причини та медико-санітарні наслідки. Структура санітарних втрат. Особливості надання першої медичної допомоги при відкритих переломах. Транспортна іммобілізація табельними та пристосованими засобами.

РОЗДІЛ 2

Тема 2.1. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах. Причини, діагностика і перша медична допомога при зомлінні, комі невідомої етіології, судомах, болю у серці (стенокардія, інфаркт), інсульті, гострому болю в животі, отруєнні невідомою речовиною, невідомим газом, укусах комах, собак, отруйних змій. Допомога на воді: розпізнавання потопельника, наближення до нього, транспортування до берега. Перша медична допомога. Допомога при ураженні електричним струмом. блискавкою

Тема 2.2. Надання першої медичної допомоги при термічних і хімічних ураженнях. Опіки, класифікація, ознаки, перша медична допомога в бойових і небойових умовах. Відмороження, класифікація, ознаки, перша

медична допомога в бойових і небойових умовах. Траншейна стопа, замерзання, перша медична допомога в бойових і небойових умовах. Гіпертермія, перша медична допомога в бойових і небойових умовах. Ураження електричним струмом, перша медична допомога. Особливості ураження бойовими вогнесумішами, домедична допомога. Дії кислот і лугів, домедична допомога. Особливості допомоги при опіках очей різного походження.

Тема 2.3. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях і бойових умовах. Бойовий стрес: ознаки, профілактика, перша медична допомога. Особливості поведінки людей в надзвичайних ситуаціях. Типові реакції медичних працівників на різні травматичні події. Механізми формування стресостійкості. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів. Методи психологічної корекції посттравматичних стресових розладів. Бойовий стрес і бойова втома: ознаки, профілактика та основні принципи надання першої медичної допомоги в бойових (секторі укриття та евакуації) та небойових умовах.

Тема 2.4. Основи військової гігієни. Поняття про військову гігієну й основи особистої гігієни військовослужбовців. Гігієнічні вимоги до розміщення військ і водопостачання військовослужбовців. Гігієнічні вимоги до організації харчування військовослужбовців.

Тема 2.5. Основи військової епідеміології. Поняття про інфекційні захворювання та їх особливості. Особливо небезпечні інфекції. Поняття про військову епідеміологію. Протиепідемічний захист. Методика обстеження осередків інфекційних захворювань в умовах військової частини.

Тема 2.6. Шляхи введення лікарських препаратів. Поняття про лікарські речовини, сировини та препарати. Форми лікарських препаратів. Зовнішнє застосування ліків. Ентеральний та парентеральний шляхи введення препаратів. Правила користування АІ-2. Техніка введення препарату за допомогою шприця-тюбика.

Тема 2.7. Надання першої допомоги в умовах бою. Медичне оснащення, що використовується для виносу поранених з поля бою. Способи наближення до поранених і виносу їх в укриття. Способи витягування поранених із бойової техніки. Перенесення поранених на ношах. Правила перенесення поранених у різних умовах. Головні обов'язки і оснащення медичного персоналу під час супроводу поранених, потерпілих і хворих.

1. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ 1.												
Теоретичні основи медико-санітарної підготовки												
Тема 1.1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки.	14	2	2			10	13	1			12	
Тема 1.2. Види ушкоджень в бойових умовах.	14		2				14				14	
Тема 1.3. Порушення прохідності дихальних шляхів.	14	2	2			10	15		1		14	
Тема 1.4. Кровотечі і методи їх зупинки.	14	2	2			10	10				10	
Тема 1.5. Види ушкоджень у бойових і небойових умовах.	2	2	2			10						
Тема 1.6. Види травм кінцівок	14	2	2			10	10				10	
Усього за розділом 1	72	10	12			50	62	1	1		60	
РОЗДІЛ 2.												
Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах												
Тема 2.1. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах	14	2	2			10	15	1			14	
Тема 2.2. Надання першої медичної допомоги при термічних і хімічних ураженнях.	9	2	2			5	11		1		10	
Тема 2.3. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях	9	2	2			5	10				10	
Тема 2.4. Основи військової гігієни.	9		2			5	12				12	
Тема 2.5. Основи військової епідеміології	11	2	2			7	16				16	
Тема 2.6. Шляхи введення лікарських препаратів	14	2	2			10	16				16	
Тема 2.7. Надання першої допомоги в умовах бою	12	2	2			10						
Усього за розділом 2	78	12	14			52	80	1	1		78	
Усього	150	22	26			102	142	2	2		138	

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки			
1	Тема 1.1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки.	2	1
2	Тема 1.2. Види ушкоджень в бойових умовах.		
3	Тема 1.3. Порушення прохідності дихальних шляхів.	2	
4	Тема 1.4. Кровотечі і методи їх зупинки.	2	
5	Тема 1.5. Види ушкоджень у бойових і небойових умовах.	2	
6	Тема 1.6. Види травм кінцівок	2	
РОЗДІЛ 2. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах			
1	Тема 2.1. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах	2	1
2	Тема 2.2. Надання першої медичної допомоги при термічних і хімічних ураженнях.	2	
3	Тема 2.3. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях	2	
4	Тема 2.4. Основи військової гігієни.		
5	Тема 2.5. Основи військової епідеміології	2	
6	Тема 2.6. Шляхи введення лікарських препаратів	2	
7	Тема 2.7. Надання першої допомоги в умовах бою	2	
Разом		22	2

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки			
1	Тема 1.1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки.	2	
2	Тема 1.2. Види ушкоджень в бойових умовах.	2	
3	Тема 1.3. Порушення прохідності дихальних шляхів.	2	1
	Тема 1.4. Кровотечі і методи їх зупинки.	2	
	Тема 1.5. Види ушкоджень у бойових і небойових умовах.	2	
	Тема 1.6. Види травм кінцівок	2	
РОЗДІЛ 2. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах			
4	Тема 2.1. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах	2	1
5	Тема 2.2. Надання першої медичної допомоги при термічних і хімічних ураженнях.	2	
6	Тема 2.3. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях	2	
7	Тема 2.4. Основи військової гігієни.	2	
8	Тема 2.5. Основи військової епідеміології	2	
9	Тема 2.6. Шляхи введення лікарських препаратів	2	
	Тема 2.7. Надання першої допомоги в умовах бою	2	
Разом		26	2

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки			

1	Тема 1.1. Теоретичні основи медико-санітарної підготовки.	10	12
2	Тема 1.2. Види ушкоджень в бойових умовах.	10	14
3	Тема 1.3. Порушення прохідності дихальних шляхів.	10	14
	Тема 1.4. Кровотечі і методи їх зупинки.	10	10
	Тема 1.5. Види ушкоджень у бойових і небойових умовах.		
	Тема 1.6. Види травм кінцівок	10	10
	РОЗДІЛ 2. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах		
4	Тема 2.1. Перша медична допомога при найпоширеніших невідкладних станах	10	14
5	Тема 2.2. Надання першої медичної допомоги при термічних і хімічних ураженнях.	5	10
6	Тема 2.3. Поведінка людей в надзвичайних ситуаціях	5	10
7	Тема 2.4. Основи військової гігієни.	5	12
8	Тема 2.5. Основи військової епідеміології	7	16
9	Тема 2.6. Шляхи введення лікарських препаратів	10	16
	Тема 2.7. Надання першої допомоги в умовах бою	10	
	Разом	102	138

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Алгоритми діагностики та лікування невідкладних станів у внутрішній медицині посібник з екстреної та невідкладної медичної допомоги в схемах і табл. / [М. І. Швед, С. М. Геряк, Л. П. Мартинюк та ін.] ; за ред. М. І. Шведа. – Тернопіль : ТНМУ, 2023. – 308 с.

2. Екстрена та невідкладна медична допомога. У VI томах. Т. IV Клінічні маршрути (протоколи) пацієнта під час надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі: підручник для студ. Вищ. Навч. закл. / Крилюк В.О. та ін. - Київ: Ожива, 2020. - 300 с.

<http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/1422/1/ergoterapev1.pdf>

2. Екстрена медична допомога. Том І: допомога травмованим на догоспітальному етапі: національний підручник / В.О. Крилюк, С.О. Гур'єв, Г.В. Загорій, А.А. Гудима, Н.І. Іскра та ін. - Київ. - 2017. - 504 с.

3. 4. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи): посібник / за редакцією професора О.В. Богомолець, професора Г.Г. Роштіна. - Київ. Юстон. - 2016. - 212 с.

https://www.researchgate.net/publication/329916632_Ekstrena_medicna_dopomoga_dogospitalni_protokoli

5. Медицина катастроф та медико-санітарна підготовка : практикум для студентів природничих спеціальностей денної та заочної форм навчання / Р. В. Бурденюк, С. П. Гвоздій. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. – 104 с. <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/29086>

Допоміжні:

1. Екстрена медична допомога : підручник / [М.І. Швед, А.А. Гудима, С.М. Геряк та ін.] ; за ред. М.І. Шведа. - Тернопіль: **Укрмедкнига**, 2022. - 420 с.

2. Екстрена та невідкладна медична допомога в запитаннях та відповідях: навч. посіб. / [М. І. Швед, С. М. Геряк, О. Б. Сусли та ін.]; за ред. М. І. Шведа. – 2018. – Тернопіль: Укрмедкнига. – 312

3. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога / І.С. Зозуля, А.В. Вершигора, В.І. Боброва та ін.; за ред. І. С. Зозулі. - К.: ВСВ "Медицина", 2012. - 728 с.

4. Вказівки щодо збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) / Верба А.В., Барбазюк О.А., Швець А.В. та ін. / Під заг. ред. Головного психіатра МО України, доктора медичних наук О.В. Друзя, Головного психіатра МВС України, доктора медичних наук Гічуна В.С. - К., 2017. - 83 с.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютер, мультимедійний проект, екран. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і практичних занять, презентації лекцій в Power point, медичні комплекти для домедичної допомоги при невідкладних станах, муляж для реанімаційних заходів